AUME PIQUET

LAS HUELGAS

o

ELS AMOS Y ELS DEPENDENTS

MADRID
Sociedad de Autores Españoles
1914

Las huelgas o Els amos y els dependents

[illegible] — 1891. — Imp. Henrich y C.ª, en comandita, Suc. Ramírez y C.ª

LAS HUELGAS

O

ELS AMOS Y ELS DEPENDENTS

Comedia en un acte y en vers

per

JAUME PIQUET

Estrenada al teatro Odeón, en 1879

BARCELONA
BIBLIOTECA «TEATRO MUNDIAL»
21 - Carrer de Sant Pau - 21
1914

REPARTIMENT

en el teatre Circo Espanyol (1900)

PERSONATGES	ACTORS
Pepeta, (17 anys)	Sra. Fernández.
Tofol, (60 anys)	Sr. Millá.
El Federal, (50 anys)	» Guardia.
Miquel, (22 anys)	» Muñoz.
Pó, (65 anys)	» Roca.
Un amo	» Oliva.
Un mosso	» Alemá.

Amos y fadrins rajolers.

ACTE UNICH

El teatre representa l'era d'una rajolería. Al fondo el forn, a la esquerra del qual hi haurá un safreig sota d'una parra y pou. Maons acastellats, rajoles agruadas y tots els utensilis que sia possible, corresponent al lloch de que's tracta. Al aixecarse'l teló, Tofol, com si fos un belluguet, correrá d'una part a l'altra de l'era portant motllos de fe maons a las mans. Pepeta, rentant al safreig, Miquel, apoyat a la barana mirant fixament a Pepeta.—Son les dotze del día.

ESCENA PRIMERA

TOFOL, PEPETA, MIQUEL, luego EL FEDERAL.

TOFOL — Carau, com busques les sombres,
Miquelet ! ep ! que no'm sents?
Podeu estar per festeijos,
com les coses ban tant bé !
MIQUEL — Que n'ets de maca, Pepeta !
TOFOL — ¡ Miquelet !...
MIQUEL — Ja vinch corrents.
TOFOL — Que no dich res jo? Pepeta,
a rentá a l'altre safreix.
No vuy ningú que'm destorbi
els traballadors, entens?
Miquelet !
MIQUEL — Ja vinch dich.
TOFOL — Podeu estar per fe el ximple ;
ja us dich jo qu'ara mateix

ni treballant dia y nit
podem menjar ! uf ! quin temps.
L'obra baixant cada dia !
Vès los mahons a quin preu
s'han posat ; y las rajolas?
No mes falta que ho donem.
Abaxant l'obra, nosaltres,
els amos pujant lloguers
de las térras ; els fadrins
sempre volent guanyar més,
y treballar menos hores !
Echa, Quico! Això va be !
Qui ho paga això? els pobres,
que tant estiu com ivern
han de portar... Apa, vivu !
Que no hi sentiu? Miquelet !

MIQUEL Ja vinch.

TOFOL Ah ! sí? donchs no vingues,
hi anirem millor, perque,
si responent que ja vens
may arribes, guanyarém
que digues no vuy venir,
però que vingues corrents.
Pepeta, *largu.*

PEPETA Men vaig.

MIQUEL Torna quan siga fora ell.
Que te'n tinch de dir de coses !
Adeu, Pepa.

PEPETA Adeu, Miquel.

MIQUEL Què voleu...?

TOFOL Ara ! ja era hora !
S'han de acastellá els maons,
s'han de agruá les rajoles,
treure la cendra del forn,
s'ha de apilá aquella llenya,
s'han de esbarbá aquells cairons,
s'han de arreglá aquelles teules,
els petxulins d'allá a l'hort
s'han de acastellá també,
s'ha de adobà'l carretó,
que avuy s'ha trancat la roda.

MIQUEL Y res més?

TOFOL — Per ara no.
Tot això's pot fe en mitj'hora.
Quan estigues llest del tot
diguemho, perquè de feina
may ne falta.

MIQUEL — Aprop de vos
no'n falta, es vritat, ne sobra,
maneu més feina que nou.
Malehit siga l'ofici
y aquell que'l va inventà y tot.
De tres quarts de cinch en punt
qu'estich al rayo del sol
en aquell malehit terrat,
que, no hi fa caló, hi cau foch,
y pica que picaràs,
y garbella, ab una pols
que tapa el nas, les aurelles
y embussà la nou del coll,
y quan fa més de set hores
que un de suat y brut fa por,
toquen les dotze, y't porten,
dintre d'un mal cistellot,
una escudella que sembla
escupina, un tall y prou ;
ménjatho així... en cinch minuts,
y per guardarte del sol,
te'n vas dessota la parra
un moment, donchs allavors
sento l'oncle que rondina
y crida'l mateix que un boig.
Això no es viure, no es viure.

TOFOL — Que n'anem de mal tú y jo,
que n'anem de mal jo y tu,
que penses malament, noy !
Ay ! si el jovent d'avuy dia
hagués de gobernà el mon !
Vinguen puros dels groixuts,
cipayos, ca ! res de això,
ne diuen escanya-pits
y no'n voleu, no són bons.
Lo diumenge enformats,
res de cuiro, bon xarol,

los colls drets com un *manistre,*
lo vestit sempre'l més nou,
al cafè el número hú,
cap vol se'l número dos!
Y de jochs, va! ni parlarne,
perque a fe que'ls saben tots.
La manilla, la secantu,
el solo, el truch y flor,
el bacarrá, el... la... en fin,
no anomenarlos, tots, tots,
y noy! la rajoleria
no dóna per tot això.
L'obra s'abaixa, tan baixa,
que tinch por que abaix d'un pou
anirem, si va baixant
del modo que baixa tot.
Tu no tens pare ni mare,
jo't soch oncle, y aquest forn
t'hi promès que't deixaria
mentres sigues bon minyó.
Prò si veig que continúes
sentne així un *tarit-tarot*
no mirant pels interessos
de ton oncle, noy, llavors
te desheredo y en paus;
ho has entés? Donchs sí, noy.
Quina hora és?

MIQUEL — Dos quarts d'una.

TOFOL — Bueno, esbarba aquells maons,
y agrúa aquelles rajoles
y treu la cendra del forn,
y després...

MIQUEL — Ja veureu, oncle,
jo me'n vaig a trencà el sòn,
perquè el cos que estant cansat
no descansa, luego mor,
y lo que es jo, de morirme
no tinch pas ganes.

TOFOL — Bé, noy!
Miquelet, anem molt mal,
anem molt mal, Miqueló.

MIQUEL — Els dilluns són carregosos.

Que no heu sigut jove, vos?

TOFOL Primer que tu, més quan ho era
anava al llit a les nou
y no a la una o les dues
com tu fas. Ay, noy, noy!
Tu't cap-trenques, y a mi em sembla
que't quedaràs sense forn.
Si jo a la joventut meva
també hagués fet axí el boig,
ara un pa per la vellesa
no tindría, y l'enrrenou
de casa val molts mils duros,
y seràs amo de tot
si mudes, mes si no ho fas
a l'hospici ab... carretó
perquè ni per llogà un cotxe
tindràs quartos. Dius que vols
descansà!... ja me la claves,
tunante, lo que tu vols
es'na detràs de la mossa
a fe'l ximple, el burro, l'ós.
Ahont s'ha vist, vintitres anys
y voler casarse! boig!
L'home, lo que ha de pensar
es per quartos, si en té mols,
en que tinga vuitanta anys
de dònas ne trobarà un vol.
Quartos, noy, que las dobletes
son avuy reinas del món,
y tenint quartos, seràs
sabi en que sigas boig,
y guapo en que sigas lleix,
y ab diners ho seràs tot.

MIQUEL A vos tothom vos diu conco,
passa dels xixanta dos
y encara es solter, quins genits,
no penso axís, perquè jo
l'abre que no fa cap fruit
el tallaría de cop.

TOFOL No dono fruit, enrahonaire?
y donques, qui ha fet el forn?
y més de quatre mil duros

que val tot lo que tinch jo,
avansats de cuarto en cuarto
treballant mateix que un boig,
no es donar fruit?

MIQUEL Oh, bé, quartos!
No vuy dir d'aquets fruits, jó.

TOFOL Ah! ja, tu vols dir, casemnos,
y al cap de mitj any un noy
y al primer donemlo a dida,
y al cap de'n any y mitj, dos,
y vinguen moltes criatures
y pa per donarlos poch!
Després que jo ab la Pepeta
no hi vinch molt be, perquè noy,
son pare es un federal
sense fré ni religió,
y sempre diu mal dels amos,
parla de partirho tot,
y vol saber lo que guanya
un amo que tinga forn,
y sabent tant, nirà a peu
tota la vida! Creu, noy,
l'home lliure! Fòra dònes
fins que tinguen petacons.
Recorda't d'aquell adagi
que deya mossén Ramón:
Hombra deca las muqueras
quellas no tu decarán,
son parientas del demonio
ca prometan y no dan.
Apa, enllestim, prou parla!
Ola! y els mossos, ahont son?
Y el Federal? Y en Silvestre?

MIQUEL Crech que tenen reunió
aquí al forn de més amunt.

TOFOL Ajxí's reunissen tots
y quedessin reunits
y enganxats fins a la mort.
Ja vindràn ab exigencias!
Ja tornaràn ab alló
de treballar menos hores
y guanyar més. ¡Com hi ha món,

que si demanen un quarto
més per miler, plego el forn,
y si els demés m'han de creure
no cedim, rès, pleguem tots.
Diumenge van tenir junta
al Prado, els traballadors.
Van acordar demanar
vuit rals més per milé. ¡ Horror !
Vuit rals més ! y doném l'obra
ab un preu que hi perdem. ¡ No !

MIQUEL
Això ray, tots apujeula
y fareu negoci tots.

TOFOL
Sí, cap vert, pots apujarla
y no vendràs ni un maó !
Si ara donantla barato
son plens d'obra tots los forns,
ves apujantla !... Ja ho dich,
tents'l cap buït, Miqueló ;
no més pensas en companys,
ab ballà, jugà y fe el boig,
y si jo soch vell y conco,
tu a na l'edat que tinch jo,
no deixant companys y dònas,
vestits y puros y jochs,
si no ets a cal cementiri,
aniràs captant pe'l món.
Apa, *vivo*, que es la una.

FEDERAL
Podeu fer cap aquí tots (Dintre.)
y segons lo que s'acordi
huelga al canto.

TOFOL
Bo ! ja hi som !
Veig que'l cel ja s'ennuvola,
luego sentirem els trons.
Aquet es cap de motí,
y anem molt mal ell y jo.
Aquí arriba, preparemnos.

FEDERAL
Escolta, Tòfol... (Surtint.)

TOFOL
¿Què vols?
que no'm vingues ab xeringues,
enredos, trampas ni brochs.
Jo no soch home de jochs
ni tonterías, sents? no'm vingues...

FEDERAL Jo no soch tan animal
per demanà una bestiesa,
pro vuy, y pesa a qui pesa,
que al món tot vagi legal.
Legalitat y armonía
es lo meu tema, ja ho sabs,
m' agrada lligà be'ls caps
y rectitut...

TOFOL Ja ho sabía.

FEDERAL Donchs deixant apart això,
tu ja pots ben calcular
que avuy ja no pot menjar
el pobre traballadó,
y no es just, y desatina
qui abonar això li agrada,
que mengi una arengada
menjantne tu una gallina.

TOFOL Jo menjo el que vuy y puch.

FEDERAL Fent com jo'l mateix treball
no es legal menjar tu'l tall
y el traballador'l such.
Vivint ab fraternitat
com vuy y desitxo jo,
l'amo y el traballadó
menjarant junts ab un plat,
y ab justicia'l mon unit
si tots van fraternisant,
amos y mossos dormirán
legalment al mateix llit.

TOFOL ¡ Boig ! ¡ boig ! ¡ Si l'amo es casat
hi voldrà al llit un altre home !
Noy, no admeto, ni de broma,
la teva legalitat.
Lo que tots busqueu, ja ho sé,
repartirse el capital,
y si avuy el mon va mal
demà que no quedi rè.
Diu lo refrá : «Ab ton senyor
no hi vulgues may partir peres,
qu'ell menjarà les madures
y tu't jalarás les verdes.»

FEDERAL Per xò que això es ilegal

y no podem consentirho,
y ens rebelem, no cal dirho,
contra'l mon, perquè va mal.
Tu guanyes uns dotze duros
setmanals, treballant poch,
jo, que del treball no'm moch,
apenas surto d'apuros
ab lo que guanyo, y no es just
que't mengis tu la suó
del pobre treballadó,
y protestem qu'es un gust.

TOFOL ¡Protesteu, quin mal que'm fas!
Axò no trenca la testa,
jo may he vist cap protesta
que ab un cop trenqués cap bras.

FEDERAL Donchs la vida borrascosa
las malas costums arrenca
y si ella cap bras no trenca
potser trenqui un altre cosa.
Y avuy mateix...

TOFOL Calla, calla.
Ja pots agafá un magall
y tot seguit al treball.

FEDERAL Protesto, avuy no's treballa.

TOFOL ¡Cóm! Y ¿per qué?

FEDERAL Perque no.
Los mossos tots cap aquí
vindrán, qu'anem a tení
tots junts una reunió
per tractar lo que jo amotllo
y aviat los amos sabreu,
y per forsa posareu
vosaltres los peus al rotllo.
Axò's fa, perquè es legal...

TOFOL ¿Vosaltres manarme a mí?

FEDERAL Nosaltres manarvos, sí.

TOFOL ¡Ay minyó, que'n vas de mal!
Demaneu, que'l demanar
ne fá pobre, podeu venir.
Contra'l *visiu da pedir*
hay la virtut dal no dar.
No tingas por que jo torni

enrera per més que feu.
Los mossos, demanareu,
y els amos, tots farem l'*orni*.

FEDERAL ¿Qué cridas, boig? ¿Qu'estás belga?

TOFOL ¡Soch a casa y vuy cridá!

FEDERAL Donchs la nostra passará
o ens declararém en huelga.
Y en que s'ensorri el mon junt
es legal y ho demaném,
y tots junts ens ho pendrém
de punt, per punt y més punt.

TOFOL Doncas comenseu la broma
y tireu y tirarém;
els amos ens ho pendrém
no per punt, sino per *coma*,
y *coma* vol dir menjá;
com per *coma* ens ho pendrém,
ab *coma* comensarém
deixantvos sense *comá*.

FEDERAL Protestarém...

TOFOL ¡Protesteu!...
Las protestas no fan mal...

FEDERAL Això no es just ni legal...
y ens revolucionarém...

TOFOL Ja ho podeu fer...

FEDERAL Doncas guerra...

TOFOL Guerra a mort...

FEDERAL Y sens pietat...

TOFOL ¿Y el que caigui?...

FEDERAL Sepultat
deu mil canas sota terra.

TOFOL Comensi donchs.

FEDERAL Al moment.

TOFOL ¿Quí guanyará?

FEDERAL Lo legal.

TOFOL Vá el tot per tot.

FEDERAL Tant se val.

TOTS DOS Y guerra per sempre amén.

(El Federal se'n va resoludament pel mateix lloch per ahont ha sortit. Tofol cau sobre una pila de maons podentse tenir apenas. Miquelet, que fins ara ha estat entrant y sortint y rient com un boig, al veure la disputa dels dos vells, corre a auxiliar a son oncle.)

ESCENA II

TOFOL y MIQUEL; luego PEPETA.

TOFOL ¡ Vinagre... aigua *sanativa,*
que a mí m'agafa l'ofech !
¿No podías ajudarme?
Si aixó no es desvergonyament
que vinga Deu y que ho diga...
Ja ho veus, noy ¡ Ja veus quin temps !

MIQUEL Ben mirat, quan un se queixa
es perque li fa mal.

TOFOL ¡ Ves !
N'hi molts que's queixen de vici ;
y avuy día els rajolers
no tenen dret a queixarse,
que la passan massa bé.
Es di els mossos, perque els amos
ni l'aigua sols que bevém
es guanya...

MIQUEL Quan ells demanen...

TOFOL ¡ Noy, tu vas a favor d'ells !...
¡ Com que aquell ximple es el pare
de la Pepeta !... ¡ Ja ho veig !...
Mira, noy, partirém peres
si faltes a ton dever.
Ha arribat l'hora de prova ;
dins de poch vindrán tots ells
a tenir la reunió
aquí, en aquest lloch mateix.
Tu demanes la paraula
contra els mossos, jo hi seré ;
o els aixafes la guitarra
ab la parola que tens,

o be marxarás de casa
deixantne de ser hereu.
Jo'm vaig gastar les pessetes
per ferte ensenyar, just es
que la *aldeya* y la sabiesa
s'empleyin a favor meu.
Me'n vaig a trobar l'alcalde...
y al gobernador mateix...
y al capitá general...
y si convé el mateix rey,
y tropas, municipals,
guardies civils... ¡No vaig bé!...
Vamos, agafemho a la bona,
jo seré aquí junt ab ells.
Com ja he dit, tu la paraula
demanarás, jo tindré...
una... rajola... amagada...
aquí... tu anirás dihent;
si sento que descarriles
la rajola jo treuré;
si en trech mitja, mal senyal,
dos terceres parts, molt mes,
si la trech tota, tremola,
que voldrá dir... no ets hereu.

MIQUEL Home, això será fe'l ximple.

TOFOL Això es salvá l'interés.
Me'n vaig perquè tu estudiis...
un discurs d'allò fort... ferm...
Coses que no les entenguin
cap d'ells, ni sols tu mateix...
Aixís... *gramàquita* parda,
Agrimèquita... Fornell
o la Virgen de Llerona...
Coses de afecte... El *correu.*
Anoménals el *telèfano,*
que cap d'ells no sab lo que's.
Lo canal de *Pa... mamà,*
l'ixme d'allá... de Suex...
Trossos d'aquella comedia
que fa pochs días vau fe-
que's diu: *Joan de Granuja.*

MIQUEL ¡Ja... ja!...

TOFOL ¿De qué rius, cap vert?
MIQUEL *Joan de Granuja*... ¡Ja... ja!...
TOFOL Bueno, el nom no vol dir res,
el tot es que fassi efecte
y en fará, ¿quin dupte té?
Tu demanes la paraula,
tot seguit et poses dret,
y així, ab tota gravetat,
molt més serio que un castell
de maons, tusses un xich,
et mires els concurrents...
comenses donant bons crits
y dient-ne termes d'aquells
mitj castellans, catalans,
y una mica de francés...
dones fortes manotades,
et tornes un poch vermell...
com que'ls mossos són uns burros,
al sentirte dirán: *¡Bien!*
y sens saber lo que has dit
diràn tots: «¡Això hem de fer!
En Miquelet que ho arregli.
Sí, sí. ¡Visca en Miquelet!»
Y fins cridaràn l'autor,
y entre tant guanyarém temps;
demà serà un altre día
y així s'acaba. Això anem.
No't vuy distreure; me'n vaig
fins al forn del Copalter...
¡Rumía! Paraules fortes.
¿Estás, Miqueló? ¿Eh? Adéu.
(Té més lletres que un notari
y si ell vol guanyarà el plet.) (Mutis.)
MIQUEL Tinch de di el qu'es negre blanch,
y el que no sento haig de di.
Trobarse en un punt així
es trobarse dintre'l fang.
Y cap més recurs no'm queda,
y tinch de ferne el cap viu,
per'llò que sempre ell me diu:
si no el crech em deshereda.
Ara, per forsa o per grat

tinch de dir lo que ell ne vol,
sino se m'ha post el sol
y quedo desamparat.
Ara vès si el meu martiri
es negre y ruí, però de sobra.
En el món, l'home qu'es pobre
yo el condemnava a presiri.
De coratge el cor me peta
y es això l'últim recurs.
Me'n vaig a estudiá el discurs...
festejant amb la Pepeta.
¡ Ella vé ! ¡ Uy que es salada !
¡ Pobreta, y tant que m'estima !
Val més peles que una rima
de rajoleta tallada.

ESCENA III

MIQUEL y PEPETA.

PEPETA ¡ Ola, noy !
MIQUEL ¡ Adiós, minyona !
¿Ja has acabat de rentà?
PEPETA Sí, gracies a Deu...
MIQUEL Bé va.
La farém petá una estona.
PEPETA ¡ Mira que si l'oncle't veu
et clavarà una sumanta !...
MIQUEL Es cert, no sé com aguanta
tot això el caràcter meu.
Sinó que deixarlo em pesa
perquè de pare ell me fa,
y pot darme un tros de pa
pera la nostra vellesa...
PEPETA ¿La nostra? Digues la teva.
MIQUEL ¿Y perquè això tinch de di,
Pepeta, si tu, a la fi,
has de se l'esposa meva?
PEPETA ¡ Ay, que passas de la ratlla !...
MIQUEL No hi passo...
PEPETA Prò hi pots passà.

¿Jo ta esposa? Això serà
si l'oncle ho vol y lo batlle.
Sempre esteu en guerra eterna
moventne tal rebombori...

MIQUEL Prò en materia de casori
cregas que a mí no'm governa.

PEPETA ¿Que no? Ab tot vol subjectarte
a la seva voluntat,
y com si no fas bondat
pot l'oncle desheredarte.
Ja ho veus...

MIQUEL Això es ben segú,
tinch de alhagarlo, ho coneixo.
¡Ay Pepeta! Si sufreixo
cregues qu'es tant sols per tu.
T'estimo ab passió tant fonda
que si vols, per agradarte,
fins soch capàs de robarte
y fugir...

ESCENA IV

PEPETA, MIQUEL y EL FEDERAL.

FEDERAL (Sortint.) ¡Alto la ronda!
¿Què vol di això de robà?
Mira, noy, que no fá fi,
y no es legal, ni just, ni...

MIQUEL Això's diu, però no's fa.

FEDERAL Pepeta, a rentà la roba...
Tu, Miquel, t'haig de parlà.

MIQUEL ¿Què voleu?

FEDERAL Te vuy posà
lo teu gran amor a prova.

MIQUEL ¿A prova? ¿Què voleu dir?
Això si que no ho entench.

FEDERAL Donchs preparat a escoltarme
y prompte ho tindràs entès.
¿Tu estimes a la Pepeta?

MIQUEL ¡Oh sí! Ab un amor inmens...
y per ella el sacrifici

mes gran estich prompte a fe.
FEDERAL Això es legal y m'agrada.
Es precís que'ns entenguem.
A buen bocado, buen grito.
Tu la vols, donchs ben teva es;
pero la patria reclama
avuy de tu un gran servey,
y quan la patria ens demana
es just que tots l'ajudem.
Ha arrivat l'hora de prova...
Dins de poch los rajolers
tindrem una reunió
aquí, en aquest lloch mateix.
Tu ets un noy que tens idea,
disposició y fins talent;
axís, donchs, t'han elegit
perquè'ns defensis el plet.
MIQUEL ¿Quin plet? Jo no só advocat.
FEDERAL Pel cas vens a sé el mateix.
Demanaràs la paraula
contra els amos. Jo hi seré,
y els hi aixafas la guitarra
ab la *parola* que tens,
del contrari, ab la Pepeta
no hi comptis per un may més.
MIQUEL ¡Y ara! ¿Això, que va de veres?
FEDERAL ¡Tant de veres! Jo tindré
una rajola amagada...
aquí... tu aniràs dihent;
si en trech mitja, mal senyal,
dos terceras parts, molt més,
si la trech tota, tremola,
vol dir: No hi ha casament.
MIQUEL (Vetaquí el revés de l'altre.
Això es un cas compromès.)
FEDERAL Els amos tots son uns besties,
dominats per l'interés,
no tenen sino amor propi.
Axís, per enganyà a n'ells
párlals de coses daurades,
legalitas... tant per cent...
legalitats... tant per cent...

en Rostchild, lo Banch de Londres,
tresors, paper del Estat,
unes piles de diners
posats mateix que rajoles
a mils, milions, mils de cents...
trementina, crémor tàrtaro,
dobletes, unces, papers,
dones fortes manotades,
et tornes un poch vermell.
Com que'ls amos son uns burros
al sentirho diràn : *¡Bien!*
y sens saber lo que has dit
diràn tots : «¡ Això hem de fer !
En Miquelet que ho arregli...
Sí, sí. ¡ Visca en Miquelet !»
Y fins cridaràn l'autor
y firmaràn un paper,
escriptura o compromís
sens llegirlo, que molts d'ells
no saber fer una O
ab un got ; després de fet
trobaràn que a apujar l'obra
de mans tots s'han compromès,
y els tenim a la ratera
per sempre *jamás amén.*

MIQUEL Pro mireu que això es posarse
entre l'espasa y paret...

FEDERAL O discurs, o fòra mossa ,
això es legal y ha de ser.
No't vuy distreure, me'n vaig
a buscar a tots aquells...
¡ Rumía !... paraules fortes...
estàs Miqueló? eh? Adeu.
(Te més lletres que un notari,
y si ell vol guanyem el plet.) (Mutis.)

MIQUEL ¿S'ha vist may ningú en la vida
en lo cas que'm trobo jo?
Vos dich que la situació
en que'm trobo es divertida !
Y no es que'm falti valor,
que'l cas es casi visible...
Pro senyors, ¿com es posible

ser fiscal y defensor?
Que'm trobaré ab un soborn
m'ho diu sols pensà ab l'enredo,
y es clar, ja'm sembla que'm quedo
sense promesa ni forn,
Y l'oncle tan satisfet
que a buscà els amos ha anat,
contant que essent jo atvocat
tots ells guanyaràn el plet,
y el futur sogre, ab rigor,
a defensals em convida,
pensant guanyar la partida
si jo'ls faig de defensor... !
Y aquí venen tots !... Deu meu !
A fe que estich ben posat !...
Ay noys ! Ab tal atvocat
uns y altres perdereu.

ESCENA V

MIQUEL, TOFOL, FEDERAL, PO, amos y mossos.

FEDERAL — O la nostra, o de baix dalt
tot ha d'anar. Això no es broma.
Guerra als amos, jo só un home
que m'agrada tot legal.

TOFOL — Esteu al cas? Donchs entesos.
(Parlan baix ab els amos.)
Sols la nostra ha de passar,
l'únich que havem de mirar
salvà els nostres interesos.

FEDERAL — En Miquelet, ja sé jo
que'ns defensarà be'l plet.

TOFOL — Ens defensa en Miquelet...
Tenim un gran defensó.

MIQUEL — En mitj de tanta de gent
tinch jo de quedar tant mal?
(Murmulls entre amos y mossos.)

TOFOL — ¡*Ordan!* Prengui cada qual
lo seu lloch corresponent.

MIQUEL — (Ara es declara la guerra...)

TOFOL — Ahont vas tu, poca chaveta? (A un amo.)
Els amos sempre a la dreta,
els dependents a l'esquerra.

FEDERAL — Això no ho trobo legal.
Protesto...

MIQUEL — Ja comensem...

TOFOL — Los amos aquí manen,
jo soch duenyo y principal
d'aquí, jo ho tinch arrendat.

MIQUEL — Calleu; com qu'aquí veniu...
y ell és...

FEDERAL — Callem, perque ho diu
axís el nostre advocat.

TOFOL — Ell advocat vostre?...

FEDERAL — Això,
ell advocat nostre, sí...

TOFOL — Que burro! y m'ho diu a mi!...
¡A n'el llop han fet pastó!

FEDERAL — ¿Y a vosaltres qui us defensa?

TOFOL — En Miquelet.

FEDERAL — ¡Bon adop!
Que bé ha fet pastor al llop,
l'animal, y no s'ho pensa.

TOFOL — *Sentarsa, sañores.*

MIQUEL — Oh!
Sentarse, ahont? y cadires?

TOFOL — Sempre vens ab unas miras!
Ves cadires! Vinga un maó!

(Se'n van tots cap al castell de maons, ne prenen un cada hú, y's dirigeixen los de la part del Federal a la esquerra y els de Tofol a la dreta, y al dir Miquelet la paraula «sentarse» van a ferho tots colocant lo maó dret.)

FEDERAL — Els dirà cada sentencia...

MIQUEL — Sentarse...

FEDERAL — Alto; protestem,
y sentarnos no volem
si no's nombra presidencia.

TOFOL — Jo'n seré.

FEDERAL — Protesto.

TOFOL — Jo...

MIQUEL — El més vell ho té de sé.

FEDERAL Ens ho diu l'advocat... bé...
TOFOL El més vell de aquí és en Pó.
FEDERAL ¡ Es vritat ! ¡ y en Pó és un amo !
Protesto... va protestat...
MIQUEL Això es per antiguitat...
FEDERAL Si, ja ho veig, perxò m'esclamo.
Que ho siga, bueno, conforme.
PÓ Allà vaig.
FEDERAL Ten rectitut
o de aquí en surts geperut
ab un cop de puny disforme.
Legalitat, no vuy raons.
PÓ Jo ja se'l que tinch de fe...
¿Y taula? ¿Ahont escriuré?
MIQUEL Noy, porta un feix de maons.
(Un mosso porta maons y 'ls coloca al centro, tots n'agafan un pera servirlos de asiento.)
MIQUEL ¿Y tinté?
TOFOL Ves per qui l'era
si'n trobas cap...
MIQUEL Si, pintat...
TOFOL Porta aquell que hi ha amagat
abaix de la devantera (Miquelet va a buscarlo.)
PÓ Sentarse... què us assenteu...
FEDERAL Protesto, jo...
TOFOL Are també?
FEDERAL Protesto (ni se de què).
PÓ Bueno, donchs, ja avisareu
quan tingueu les coses llestes,
y no sigueu tant pesats,
y estigueu mes que cansats
de tantíssimes protestes.
FEDERAL Avant...
TOFOL Tu, noy, seu aquí
aprop meu...
FEDERAL Va protestat,
ell és el nostre advocat
y aprop el volem tení,
pues és el nostre desitg
perquè no passi la teva...
TOFOL Ni la teva ni la meva,
Miquel, assentat al mitg.

FEDERAL Justicias... legalitat...
TOFOL Al mitg dich, cap d'ase... té...
FEDERAL Bueno, aquí ja'ns està bé.
TOF. Y FED. Prengui assiento l'advocat.
(Miquelet pren un maó y'es coloca al centro de la escena, devant de Tofol.
MIQUEL (No's va a armar poques taboles.)
TOFOL (La veus? que vàgi com cal.)
FEDERAL (La veus? la senya mortal.)
MIQUEL Si, si. (¡Malehides rajoles!)
PÓ Sentarse...
MIQUEL (¡Ay quina suó!)
PÓ A la una... ¿Esteu corrents?
Que fassin els dependents
la seva petició.
FEDERAL *Pido la palabra.*
TOFOL Jo
también la pido.
PÓ La té...
FEDERAL Protesto, puig jo primé
l'he demanada.
PÓ Te raó.
FEDERAL Legalitat y justicia,
puig si no ab un cop de puny...
TOFOL Que parli ell primé, pro lluny.
MIQUEL (La cosa porta malicia.)
FEDERAL Veient, donchs, que sobrepuja
lo gasto an el nostre guany
y per desgracia cada any
el vi y el pa y tot se apuja,
volem, y no es per demés,
puig que demanem el menos,
treballar quatre hores menos,
y guanyar setze rals més.
Ay dicho. Què tal? M'hi esplicat?
MOSSOS Ja ho crech, com una cotorra!
TOFOL Veyeu? y el món no s'ensorra
al sentir tal disbarat?
Va el tot per tot! faixa o caixa...
Vist de que re no guanyem,
que'l jornal, com més anem,
puja y que l'obra s'abaixa,

volem, y no es per demés,
puig que demanem al menos,
donarvos setze rals menos
treballant dèu hores més.
Ay dicho també. (A veure així
si sabràs ab a qui tractes.)

FEDERAL Protesto, no vuy més tractes
ab un amo tant ruhí.

PÓ Veig que això va ab tot rigor
y crech que correrà el sabre.
Buenu, tiena la pelabra
l'abogado dafansor.

MIQUEL Ara jo, (¡ Ay, corri la bola,
fent veure el que's negre blanch !...
Si em sangren no'm troben sang.)

FED. Y TOF. Tinguem apunt la rejola.

MIQUEL Senyors, parlant ab política...
els dich sens contemplació
que la meva situació
no pot pas serne més crítica...

FEDERAL Fora bolados. Al gra...

TOFOL Això, al gra, no volem palla.

MIQUEL Lo treballador... treballa...
per guanyar un tros de pa,
y com que guanya poch sòu
si be en treballar s'afanya...
es ben vist que ab lo que guanya
no pot viure, no'n té prou.

TREBALL. ¡ Bravo ! (Aplaudintlo tots.)

TOFOL (Ensenyant la rajola.) ¡ Fuera !

PÓ Quin trastorn !

FEDERAL Aprobado.

TOFOL Protestat...
Gran pillo ! M'has enganyat.
Pro't quedaràs sense'l forn...

PÓ *Ordan !...*

MIQUEL Dexeume parlà,
que no hi acabat encara...

PÓ *Silencio !...*

MIQUEL Dech dirlos, ara...
com que'ls amos... està clà...
sos desitjos no coronen

puig avuy va tot tant mal,
no poden donà el jornal
que a n'els treballadors donen,
y en que siguen cops fatals
y estiguen contra la lley,
no'ls queda cap més remey
que rabaxar los jornals.

AMOS ¡ Bravo !
TREBALL. ¡ Fuera !
PÓ ¡ No entench gota !
TOFOL ¡ Aprobado !...
FEDERAL *Protestat.*
Gran pillo ! M'has enganyat,
pro et quedes sense xicota.
PÓ *Ordan !...*
MIQUEL Senyors concurrents,
perqué tothom content quedi,
yo vûy proposar un medi,
dexanvos a tots contents.
TOF. Y FED. ¿ Quin medi és ?
MIQUEL Ja us el diré.
TOFOL Ves ab conte... si t'enfiles.
FEDERAL Mira noy, si descarriles.
MIQUEL Senteuvos... Me esplicaré.
Els amos tenen raó,
(El Federal va alsant la rajola, luego l'abaixa y l'alsa el Tofol, segons indica el diálech.)
y els dependents... també en tenen...
PÓ ¿ En què quedem ?
MIQUEL No'm comprenen ?
PÓ Si no t'espliques milló...
(Cada vegada que en Miquel parla a favor dels amos, el Federal va treienne la rajola y retirantla quant ho fa a favor. El Tofol fa el mateix joch.)
MIQUEL Ab setze rals miserables
no pot viure un dependent.
(El joch de la rajola.)
Els amos... naturalment,
els jornals els són danyables...
(El joch de la rajola.)
pagantlos en aquet preu.
Els treballadors's queixen

ab raó... mes no coneixen
que'ls amos, ab el guany seu
no poden viure... està clà...
y promovent tals taboles...
(Malehit sien les rajoles
y aquell que les va inventà.
¡ Tot ho perdo... es ben segú !...)

TOFOL (Parla fort, que no t'entenguin...)
FEDERAL (Coses que ells no les comprenguin.)
MIQUEL (No m'entendrà pas ningú.)
No es verdad, treballador,
que en esta rejolería,
sudas de noche y de día
con entusiasmo y primor?
FEDERAL (¿Què l'enteneu?)
MOSSO ¿Quí, jo? no.
TOFOL No entench lo que diable garla.
FEDERAL Dexemlo dir, crech que parla
en prò del treballadó.
MIQUEL Esta armonía que el viento
recoge en los ventanillos
de esos miles de ladrillos
que labráis que es un portento,
y ese amo, que es un jumento,
y trina con gran furor
contra del trabajador
que el destino aquí le envía,
¿no es cierto, asamblea mía,
que están respirando amor?
TREBALLA. Bravo, bravo, això hem de fer...
AMOS Bravo, bravo, ben xafat...
FEDERAL (No entench res del que ha esplicat.)
TOFOL (Ab franquesa no entench rè.)
PÓ Continui l'orador.
TOFOL Quan ha parlat dels *lladrillos*
em sembla que'ns ha dit pillos.
UN AMO No li fem tant poch favor.
MIQUEL Al campo, señores, voy,
donde probaros espero,
que si vos sois rajolero,
rajolero también soy.
AMOS ¡ Magnífich !...

TREBALL. ¡ Bravo !...

MIQUEL (Això ray ;
diré trossos de tragedia...
Pro fent sempre la comedia,
axís no acábarem may !...
Decidim's, el temps es or,
y el gastem sens més ni més,
entre l'amor o l'interès
esculleixo jo l'amor.)
Senyors, me resta sols dir
per *sanjar* les diferencies,
que quan hi ha grans dissidencies
lo millor es transigir...

FEDERAL Ben dit...

TOFOL No vuy transacció.
La meva o el treball paro...

FEDERAL Jo protesto...

MIQUEL Jo'm declaro
en prò del treballadó.

TOFOL Gran pillo, y al devant meu...
proposes un desarreglo?

MIQUEL Lo que proposo es l'arreglo,
y com vos no'l accepteu
jo seré un dels concurrents
a les juntes... pendré tanda
per parlar, fent propaganda
sempre en prò dels dependents.

TREBALLA. Bravo !... Viva !...

TOFOL Això'm fa encendre
sén va ab ells y ho perdo tot...

UN TREBA. Val molts rals aquet xicot !...

FEDERAL ¿Si'n val, dius? ¡ Visca el meu gendre !

TOFOL Bueno, per xo no m'espanto...

FEDERAL Marxem, noy... Ni el vuy mirà...

TOFOL Com, marxem !... A treballà...

FEDERAL Jo protesto, y *huelga al canto*
marxem...

TOFOL Alto...

UN AMO Transigim...
creume, Tòfol...

TOFOL Jo pogués...
Demà en demanaràn més

	si el que ara volen cedim.
FEDERAL	Això no, que tracte es tracte,
	y si ara aquí ens arreglem
	uns y altres firmarem
	en forma aquesta contracte.
TOFOL	Y nostra lley han de torce...
FEDERAL	Apugeu l'obra ...
AMOS	Aprovat !
TOFOL	Ja m'hi avinch, més no es de grat,
	grans tunos, que es a la forsa.
MIQUEL	Sempre al món paren així
	las qüestions y dissidencies.
	Quan hi hagi grans diferencies
	sempre el milló es transigí.
	Aplausos dels concurrents
	demano, si els ha agradat
	lo que aquí queda pactat
	entre amos y dependents.

PROU

Biblioteca TEATRO MUNDIAL

CARRER DE SANT PAU, 21.—BARCELONA

OBRES CATALANES

1. LA SALA DE REBRER.
2. UN BENEYT DEL CABÁS.
3. LO NINOT DE MOLLAS
4. L'AGENCIA D'INFORMES COMERCIALS.
5. UN PA COM UNAS HOSTIAS.
6. TOREROS DE PEGA.
7. LAS HUELGAS O ELS AMOS Y ELS DEPENDENTS.